

Adil ve Etkin bir Çocuk Adaleti için On Adımlı Eylem Planı¹

Giriş

Kanunla ihtilaf halindeki - BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde 18 yaşın altında bulunan bireyler olarak tanımlananⁱ - çocukların büyük bir çoğunluğu yoksul ve dezavantajlı çevrelerden gelmektedir ve bu çocukların suça karışmış olmaları genellikle ülkelerin onları korumakta ve ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kaldığının bir göstergesidir.ⁱⁱ Pek çok ülkede; suç işleyen, sokakta yaşayan ve zihinsel engeli olan çocuklar ile çocuk seks işçileri gibi korunmaya muhtaç çocuklar arasında belirsiz bir çizgi bulunmaktadır. Bunun sonucunda da, çocuk koruma ve sosyal yardım merkezlerinin yardımına ihtiyaç duyan çocuklar yardım görmek yerine suçlu muamelesi ile karşı karşıya kalabilmektedir. Ayrıca; toplumda, çocukların işlediği suçlarla ilgili ve genellikle medya tarafından körüklenen bir kaygı söz konusu ise de, bu durum gerçeklerle pek örtüşmemektedir. Birçok ülkede, 18 yaşın altındaki nüfusun oranı %50'yi geçmektedir ancak çocukların işlediği suç oranları nispeten düşüktür. Çünkü toplumda işlenen suçların sorumlusu büyük oranda yetişkinlerdir.ⁱⁱⁱ

Çocuklar tarafından işlenen suçlara gerekli cezanın verilmediği konusundaki ithamlar; ülkeleri, kanunla ilişkili hale gelmiş çocuklara sert bir muamele göstermenin onlara zarar verdiği ve suç oranını da azaltmadığı yönündeki, sayıları giderek artan kanıtları gözardı etmeye itmektedir.^{iv} Kanunla ilişkili hale gelmenin yarattığı toplumsal yaftalama

çocuğun uzun vadeli beklenti ve refahını zedeleyebilmektedir.^v Özgürlüğünden yoksun bırakma, uzun dönemli ve bedeli ağır olan psikolojik ve fiziksel hasarlara yol açarken, kalabalık ve olumsuz ceza infaz kurumu koşulları da onların gelişimini, sağlığını ve refahını tehdit edebilmektedir.^{vi} Özellikle, kız çocukları cinsel istismar tehditi altındadır ve bu çocukların tutukluluk sonrası zihinsel sağlık sorunları yaşama riski daha yüksektir. Çocukların, yaşamlarının en kritik dönemi olan gelişim dönemlerinde eğitsel ve mesleki imkanlardan yoksun bırakılmalarının yanı sıra ailelerinden ve yaşadıkları çevrelerden uzaklaştırılmaları, sosyal ve ekonomik zararları ve olumsuzlukları şiddetlendirebilmektedir.

Buna rağmen; birçok ülkede, çocuklar nispeten hafif suçlardan ötürü yakalanıp gözaltına alınmakta, uzun süre tutuklu kalmakta, uzun hapis cezalarına çarptırılmakta ve çocuklara adalet sistemi içerisinde yetişkinlere davranıldığı gibi davranılmaktadır. UNICEF, dünya çapında, pek çoğu yetişkinler ile birlikte gözaltında tutulan, 1 milyondan fazla çocuğun bulunduğunu tahmin etmektedir.^{vii}

Uluslararası Ceza Reformu Kuruluşu (PRI) ve Kurumlararası Çocuk Adaleti Paneli (IPJJ) üyeleri, çocuklar için adil ve etkin bir adalet sisteminin uluslararası standartlar ile uyumlu olması, çocuk refahını artırması ve her çocuğun bireysel özelliklerini dikkate alarak, işlenen suç ile orantılı bir ceza verilmesi gerektiğine inanmaktadır. Adil ve etkin bir sistemin; suçu önlemeyi, çocuğun yüksek yararları doğrultusunda kararlar alınmasını, onlara adil ve gelişimlerine uygun bir şekilde davranılmasını, işlenen suçun altında yatan nedenlerin ele alınmasını ve bu çocukların gelecekte toplumda yapıcı bir rol üstlenebilmeleri

¹ Bu metin [unicef](#) Türkiye'nin katkılarıyla Türkçe'ye çevrilmiştir. Metinde yer alan görüşler metni hazırlayan kurumlara ve yazarlarına aittir.

için onları ıslah ederek toplumla yeniden bütünleştirmeyi amaçlaması gerekmektedir. Ayrıca; etkin bir adalet sistemi, sistem dışında kalan çocuklar ile de mümkün olduğunca ilgilenilmelidir.

Aşağıda yer verilen 10 Adımlı Eylem Planı; önleme, çocukları yetişkin adalet sisteminin dışına çıkarma, ıslah etme ve hapis cezasına alternatif yaptırımlar geliştirme gibi yöntemlere odaklanarak, kanun ve politika yapıcılar ile ceza adaleti uygulayıcılarının kanunla ihtilaf halindeki çocuklara etkili ve olumlu bir şekilde yaklaşabilmelerini sağlayacak yolları ele almaktadır. Bu plan; Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi, BM Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Pekin Kuralları), Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları), Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Kılavuz İlkeleri (Riyad İlkeleri), Hapis Dışı Önlemlerle İlgili Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Tokyo Kuralları); Ceza Adaleti Sistemindeki Çocuklar Hakkında Eylem Programı için Rehber Kurallar; BM Tutuklu ve Mahkumlara Uygulanacak Asgari Standartlar ve kız çocuklarına yönelik özel standartlar içeren BM Kadın Mahpuslara Uygulanacak Standart Kurallar ve Kadın Suçlulara Uygulanacak Hapis Dışı Önlemlerle İlgili Kurallar dahil olmak üzere ilgili uluslararası metinlere dayanmaktadır.

Uluslararası Ceza Reformu Kuruluşu ve Kurumlararası Çocuk Adaleti Paneli, Ağustos 2012

Adil ve Etkin bir Çocuk Adaleti için On Adımlı Eylem Planı

1. Çocuklara yönelik bir suç önleme stratejisi geliştirilmesi ve uygulanması

Çocukların kanunla ihtilafli hale gelmesini önlemenin ne kadar büyük bir

önem taşıdığı bugüne dek yeterince vurgulanmıştır.^{viii} Suçun temelinde yatan yoksulluk, eşitsizlik gibi sosyal sorunların ele alınması ve temel hizmetlere erişimin öneminin vurgulanması yoluyla önlenmesine odaklanan bir çocuk koruma sistemi oldukça önemlidir. Ancak; bu alanda ortaya konan politikalar, özellikle kanunla ihtilafli hale gelme riski bulunan çocukları ayrı bir grup olarak ele almalıdır. Bu politikalar; aileler, toplum, akran grubu, okul, gönüllü kuruluşlar vasıtasıyla ve mesleki eğitim ve çalışma yoluyla çocukları sosyalleşmeye ve toplumla bütünleşmeye teşvik etmelidir. Bunun yanı sıra, bu politikalar bilhassa dezavantajlı ailelere yönelik destek içermeli ve insan hakları konusunda okullarda ya da medya aracılığıyla toplumda bir bilinç kazandırılmasına yardımcı olmalıdır. Bu tür müdahalelerin, düşük gelirli ailelerden gelen ve bakım altında bulunan çocuklar gibi suça karışma riski yüksek olan yoksul çocuklara ulaşması özellikle büyük önem taşımaktadır.

2. Çocuk adalet sisteminin sağlıklı işleme için doğru delil ve verilerin toplanması ile bunların politika reformlarını yönlendirmek için kullanılması

Ülkelerin kendi şartlarında, çocukların suça karışmalarını önlemek için neler yapabileceklerini kavramaları ve onların tekrar suç işlemelerini engellemeleri büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, ülkelerin çocuk adalet sisteminin yönetimi ve uygulanması konusunda doğru ve sistemleştirilmiş veriler toplamaları gerekmektedir. En azından; çocuklarla ilgili dosya yükü verileri (kolluk birimlerine bildirilen vaka sayısı, ceza verilen çocuk sayısı, gözaltına alınan/tutuklanan çocuk sayısı ve hangi merkezlerde tutuldukları vb.), dava özelliklerine ilişkin veriler (işlenen suçun türü, zanlının yaşı, cinsiyeti, verilen cezaların boyutu, eğitim seviyeleri vb.) ve kaynak verileri (çocuk adalet sistemi yönetiminin maliyeti) gibi veri ve bilgilerin kaydedilmesi ve stratejiler üretilirken bunlardan faydalanılması gerekmektedir. Bu, ülkelerin

vatandaşlarının suça karışma eğilimlerini saptamalarına ve uyguladıkları tedbir ve programların ne ölçüde etkili olduğunu tespit etmelerine de yardımcı olacaktır.

UNICEF ve Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) yetkilileri tarafından 2006'da derlenen '15 Çocuk Adaleti Göstergesi'^{ix}, kanunla ilişkili hale gelmiş çocukların durumunu yeterli düzeyde tespit etmeye ve değerlendirmeye yönelik ölçümler yapmak ve veriler toplamak için temel bir çerçeve ortaya koymuştur. Alınan önlemler ve uygulanan programların düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi, ülkelerin ellerindeki kaynakları etkili bir şekilde kullanmalarını ve bu konudaki müdahaleleri sürekli olarak geliştirmelerini sağlamaktadır. Ülkeler, çocukların suça karışmasını azaltmak amacıyla hayata geçirilen program ve girişimlerin yanı sıra işlenen suçlarla ilgili verilerin ve bilgilerin doğru bir şekilde topluma aktarılması yoluyla, toplumda kanunla ihtilaf halindeki çocuklar hakkında yaygın olarak görülen yanlış algıları ortadan kaldırmaya çalışmalıdır. Buna ek olarak, basın da suça karışmış olan çocuklara yer verirken doğru veri ve kaynakları kullanma konusunda teşvik edilmelidir.

3. Ceza sorumluluğu yaşının yükseltilmesi

Ülkeler; çocuğun duygusal, zihinsel ve düşünsel olgunluğunu dikkate alarak asgari ceza sorumluluğu yaşını mümkün olduğunca yüksek tutmalıdır. BM Çocuk Hakları Komitesi, bu yaşın 12'den düşük olmaması ve hatta daha yüksek olması gerektiğini bildirmiştir.^x Ceza sorumluluğu yaşının altında bulunan çocuklar, hiçbir koşulda ceza adalet sistemiyle ilişkili hale getirilmemelidir. Bu konuda bazı ülkeler *doli incapax* ilkesini esas almakta ve bu çerçevede asgari ceza sorumluluğu yaşının üzerindeki belli bir yaş aralığında bulunan çocukların, işledikleri suçtan ötürü sorumlu tutulabilecek olgunluğa eriştiklerinin kanıtlanması gerekmektedir. *Doli incapax* ilkesinin

yaygın olarak kötüye kullanılması sebebiyle, ülkelerin asgari sabit ceza sorumluluğu yaşını 12'den az olmamak kaydıyla sabitleyerek bu ilkeyi çocuklar lehine geçersiz kılmaları gerekir.

4. Çocuklara yönelik, bünyesinde çocuk adaleti alanında eğitilmiş personel barındıran ayrı bir ceza adaleti sisteminin kurulması

Pek çok ülkede; kanunla ihtilaf halindeki çocuklar, yaşlarını, hassasiyetlerini ve özel korunma haklarını dikkate almayan ya da yeterli ölçüde değerlendirmeyen yetişkinlere yönelik ceza adalet sistemi içerisinde yargılanmaktadırlar.^{xi} Ceza sorumluluğu yaşının üzerinde ve 18 yaşın altında bulunan tüm çocuklar için ayrı bir sistem kurulması, ilk temas anından başlayarak tüm işlemler sonuçlanıncaya dek bu sisteme göre hareket edilmesi gerekmektedir. Bu sistemin, işlenen suçun türüne bakılmaksızın ve mevcut kaynaklar çerçevesinde, ayrı ve uzmanlaşmış kurum ve yetkilileri bünyesinde barındırması gerekmekte, bunlar arasında çocuğa uygun şekilde tefriş edilmiş ayrı emniyet birimleri ile uzmanlaşmış hakimlerin görev yaptığı çocuk mahkemeleri de yer almalıdır. Çocuk adalet sisteminde çalışan herkese – avukatlar, savcılar, hâkimler, polisler, denetimli serbestlik memurları, cezaevi çalışanları ve sosyal çalışmacılar – bu konuda, düzenli ve devamlı bir özel eğitim verilmelidir.

5. Sadece çocukların işleyebileceği suçların (Durum Suçları) kaldırılması

Durum suçları terimi; okuldan veya evden kaçma, dışarı çıkma yasağı ile ilgili kanunların ihlali ya da alkol veya tütün mamülleri bulundurma gibi eylemleri kapsamaktadır. Bu tür eylemler bir yetişkin tarafından yapıldığında cezai bir suç teşkil etmezken, bir çocuk bu eylemlere karıştığında, sırf yaşı sebebiyle yakalanabilmekte ve

tutuklanabilmektedir. İşlenen bu suçlardan ötürü verilen cezalar yoksul, dezavantajlı ya da sokaklarda çalışan veya yaşayan ve bu sebeple vaktinin çoğunu ev dışında geçiren çocukların yanı sıra büyük ölçüde kız çocuklarının davranışlarını düzeltmeye odaklıdır. Çocuklar tarafından gerçekleştirilen bu tür eylemler suç sayılmamalı ve bu tür eylemler refah sistemleri ve önleme tedbirlerini kapsayan çok kurumlu çocuk koruma mekanizmaları aracılığıyla ele alınmalıdır.^{xii}

6. Çocuklara görüşlerini ifade etme hakkının verilmesi

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesi, bir fikir üretebilme kabiliyeti olan tüm çocuklara, fikirlerini kendilerini ilgilendiren tüm konularda özgürce ifade edebilme hakkını vermektedir. Bu fikirler, çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine göre yeterince dikkate alınmalıdır. Çocuklara, özellikle kendilerini etkileyen herhangi bir adli ya da idari işlem konusunda söz söyleme hakkı verilmelidir. Bir bütün olarak ceza adalet sistemi, kanunla ihtilaf halindeki çocuklar için ürkütücü ve endişe verici olabilmektedir. Bu nedenle de, çocuklar görüşlerini ifade etme haklarını kullanırken yardıma ihtiyaç duyabilmektedirler. Bu durum özellikle, engellilik gibi bir sorunu olan ya da tercüman ihtiyacı gibi birtakım sorunlarla karşı karşıya olan çocuklar için söz konusudur. Çocuklara, tabi tutuldukları adli işlemlerin her aşamasında kendilerini ifade edebilmek için adli ya da diğer destek türlerinden faydalanma fırsatı verilmelidir. Bu doğrultuda; polislere, savcılara, müdafilere, yasal temsilcilere, sosyal çalışma görevlilerine, denetimli serbestlik görevlilerine ve hâkimlere çocuklarla ilgilenmek ve yol göstermek üzere eğitim verilmelidir.

7. Çocukları geleneksel ceza adalet sisteminin dışında tutmaya yönelik girişimlerde bulunulması

Çocuklar suçlarını kabul ederek adli sistem dışına çıkarma (diversiyon) uygulamasına gönüllü olarak razı oldukları takdirde, onları bu sisteminin dışında tutmanın pek çok faydası olabilmektedir. Örneğin, suçun tekrarlanması riski azalır, çocukların toplumda damgalanması önlenir ve toplum ile yeniden bütünleşmeleri teşvik edilir. Ayrıca; diversiyon genellikle, mahkeme ve hapis işlemlerinden çok daha az maliyetli olmaktadır. Diversiyon yalnızca ilk kez suça karışan çocuklarla ya da hafif suçlarla sınırlı tutulmamalı, çocukların dahil oldukları vakalarda yaygın olarak bu yaptırımlara başvurulmalıdır. Polis, savcı ve hâkimlere ilk temasın hemen ardından birinci duruşmaya kadar, çocukları ceza sisteminin dışında tutma konusunda yetki verilmelidir. Bu yetkiler, sahip oldukları takdir yetkisinin çocuğun yüksek yararı doğrultusunda kullanılmasını sağlamak üzere düzenlenmeli ve gözden geçirilmelidir. Diversiyon uygulamaları toplum temelli olmalı ve uygun görüldüğünde ıslah edici yöntemlere başvurulmalıdır. Bu yaptırımlar; aynı zamanda, Bangkok Kuralları doğrultusunda toplumsal cinsiyete de duyarlı olmalıdır.

8. Özgürlüğünden yoksun bırakmaya son çare olarak başvurulması

Özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların büyük bir çoğunluğu yargılama öncesinde gözaltında tutulmakta ya da tutuklanmaktadır. Ancak bu tür bir uygulama, yalnızca istisnai koşullarda (çocuğun hakim karşısına çıkarılmasının gerekli olduğu durumlarda ya da çocuğun kendisine ya da başkalarına zarar verme riski olduğunda) söz konusu olmalı ve çocuk yalnızca sınırlı bir süre için uygulanmalıdır. Kefalet ya da adli kontrolün diğer türleri uygulanacaksa, bu süreçte çocuğu destekleyecek ve denetim altında tutulmasını sağlayacak önlemler de alınmalıdır. Hüküm verildikten sonra, çocuğun bir şiddet suçundan hüküm giydiği durumlarda ya da sürekli ciddi suçlara karışması ve

önleyici daha uygun bir çözümün olmaması halinde, tutuklamaya son çare olarak ve mümkün olan en kısa süre için başvurulmalıdır. Çocuklar hiçbir surette müebbet hapis cezasına çarptırılmamalı ya da idama mahkum edilmemelidir. Bu tür cezalar kanunlarda yer alıyorsa, bunların kaldırılmasına yönelik adımlar atılmalıdır. Ayrıca, kız çocuklarının ceza infaz sürecinde daha kolay örselenebilecekleri de dikkate alınmalıdır.

Çocuklar gözaltında ya da tutuklu iken suç işleyemez durumda olsalar da, özgürlüğünden yoksun bırakmanın gerçekten suçun tekrarlanma olasılığını düşürdüğü ya da ileride işlenebilecek suçlara ilişkin caydırıcı bir unsur olduğu yönünde pek fazla delil bulunmamaktadır. Hakimlerin ilgili kanunlara dayanarak hapis cezası öngörmeleri ya da çocuk zanlıya yol göstermeleri için önce ceza içermeyen alternatif yaptırımları dikkate almaları gerekmektedir. Tüm çocuklar yetişkinlerden, kız çocukları da erkek çocuklarından ayrı merkezlerde tutulmalıdır. Tutuldukları cezaevleri ve merkezler, sözkonusu cezaevi sistemi ile aynı idari makam bünyesinde bulunmayan bağımsız kuruluşlar tarafından denetimden geçirilmeli ve izlenmelidir. Çocuklara şikayet mekanizmalarına rahat erişim imkanı sağlanmalıdır.

9. Toplumla yeniden bütünleştirme ve ıslah programlarının geliştirilmesi ve uygulanması

Çocukların özgürlüğünden yoksun bırakılarak kapalı bir kurumda tutulmalarının uygun görüldüğü durumlarda, kurumlar temas anından itibaren onların ıslah edilmelerini ve toplumla yeniden bütünleşmelerini temel hedef olarak belirlemelidir. ıslah, bireysel iyileşmeye izin verecek kadar küçük merkezlerde, çocukların kendilerini güvenli hissettikleri, tıbbi bakımın sağlandığı ortamlarda ve merkezin bulunduğu yerdeki sosyal ve kültürel hayata dahil olmanın çocuklar için kolay olduğu mekanlarda daha etkili

sonuçlar verebilmektedir. Kurumlar; çocuklara destek olmak için aile ve diğer sosyal ağlar ile iletişimi teşvik etmeli, eğitsel, sosyal, kültürel ve yaratıcı faaliyetlerle yaşam becerileri kazanma fırsatı sunmalı ve onları topluma geri kazandırmaya yardımcı olacak hizmetler geliştirmelidir. Ayrıca, çocuğun; zihinsel sağlık sorunları, madde bağımlılığı, işe yerleştirme ve aile danışmanlığı gibi bireysel sorunlarına ve ihtiyaçları da dikkate alınmalıdır.

10. Kanunla ihtilaf halindeki çocuklara karşı her türlü şiddetin yasaklanması ve önlenmesi

Yapılan araştırmalar, yakalanan ve özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların kolluk kuvvetleri, ceza infaz kurumundaki diğer tutuklu ya da mahkumlar ile personelden kaynaklanabilecek şiddet, istismar, ihmal ve sömürüye karşı korunmasız olduklarını göstermektedir.^{xiii} Şiddetin genellikle ilgili birimlere bildirilmemesi ve kayıt altına alınmaması, suçluların cezasız kalması, bu sorunun politika yapıcılar tarafından öncelikli bir mesele olarak ele alınmaması, uzman olarak görülen kimselerin yeterince vasıflı olmamaları ve ceza infaz kurumlarındaki gözetim ve denetim sistemlerinin yetersiz olması dahil olmak üzere bu tür şiddet vakalarına yol açan pek çok faktör bulunmaktadır.

Özgürlüğünden yoksun bırakılan çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi, mevcut vakaların tespit edilmesi ve bunlara çözüm bulunmasına yönelik etkinliği kanıtlanmış önlemler şunlardır^{xiv}: çocuk emniyet merkezindeyken ana-babasının ve/veya uygun bir yetişkinin zorunlu olarak orada bulunması ve bir avukat ile iletişime geçirilmeleri, gözaltına alınan/tutuklanan/hapis cezası verilen çocukların sayısının azaltılması, çocukların gözaltı merkezlerinde/ceza infaz kurumlarında yetişkinlerden ayrı bir bölümde tutulmaları, yeterli düzeyde sağlık hizmetlerinin sunulması, cezaevlerinde iyi eğitilmiş, vasıflı ve ücretli çalışan personelin bulunması, özgürlüğünden mahrum bırakılan

çocuklara yönelik, disiplin cezası olarak uygulanan fiziksel cezanın yasaklanması, çocuklara yönelik şiddet vakalarının sistemli bir şekilde kayıt altına alınması, çocuk dostu şikayet mekanizmalarına erişim, denetleme

ziyaretleri aracılığıyla çocukların kaldığı kurumların izlenmesi, şiddete maruz kalan çocuklara yönelik tazmin ve toplumla yeniden bütünleştirme hizmetlerinin sunulması.

Sonnotlar

ⁱ BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, madde 1

ⁱⁱ Çeşitli yargı merciilerinden toplanıp derlenen araştırma sonuçları bu bilgiyi destekler niteliktedir; bkz. *The Right Not to Lose Hope: Children in Conflict with the Law – A policy analysis and examples of good practice* (Save the Children: 2005) s. 18. Bu bilgi; diğer örneklerin yanında, Uganda'da bulunan 3 bölgede yapılan kanunla ihtilaf halindeki çocuklarla ilgili bir araştırmaya da atıfta bulunmaktadır. Bu araştırmaya göre, çocukların %70'i, beslenme de dahil olmak üzere kendi gereksinimlerini karşılama ihtiyacını, işledikleri hırsızlık suçu için temel gerekçe olarak göstermiştir. Ayrıca bkz. *Blind Alley: Juvenile Justice in India* (Haq: 2010) s. 16. Hindistan'da kanunla ihtilaf halindeki çocukların büyük çoğunluğunun dezavantajlı çevrelerden geldiğini tespit eden Ulusal Suç Kayıt Bürosu'ndan alınan istatistiklere yer verilmektedir. Bunun yanı sıra, Bkz. *Punishing Disadvantage: a profile of children in custody* (Prison Reform Trust: 2010) s. viii. İngiltere'de kanunla ilişkili hale gelmiş çocukların 'farklı boyutlarda karmaşık dezavantajlar yaşadıklarını' ortaya koymuştur.

ⁱⁱⁱ *The Right Not to Lose Hope: Children in Conflict with the Law – A policy analysis and examples of good practice* (Save the Children: 2005) s. 11. Avrupa'da yapılan bir araştırmaya göre, işlenen suçların %15'ten daha az bir oranının 18 yaşın altındaki çocuklar tarafından işlendiği tahmin edilmektedir.

^{iv} Yapılan araştırmalar, daha önce özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocuklar arasında tekrar suç işleme oranının daha önce özgürlüğünden yoksun bırakıcı ceza içermeyen yaptırım uygulanan çocuklara göre çok farklı ya da daha yüksek olmadığını göstermiştir. Bkz. *Juvenile reconviction: results from the 2003 cohort* (Merkez Raporu: 2005)

^v Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Kılavuz İlkeleri'nin (Riyad İlkeleri) 5. fıkrasının (f) bendinde 'Uzmanlara göre, genç bir bireyi "sapkın", "suçlu" ya da "suç işlemeye meyilli" olarak damgalamak onların istenmeyen davranışlar geliştirmelerine yol açmaktadır.' denilmektedir.

^{vi} Şiddet konulu BM araştırması, özgürlükten yoksun bırakmanın çocuk hakları üzerinde yaratabileceği olumsuz etkilerin türlerine ilişkin kapsamlı deliller içermektedir. - Paulo Sérgio Pinheiro, *Çocuğa Yönelik Şiddet Konulu Dünya Raporu*, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Çocuklara Yönelik Şiddet Araştırması, Cenevre, (2006)

^{vii} Bu veriler Uluslararası Çocukları Savunma Örgütü'nün (Defence for Children International) '*International Kids Behind Bars: A child rights perspective*' isimli Konferans Raporu s. 7'den alınmıştır. (Uluslararası Çocukları Savunma Örgütü/Parmaklıklar Ardındaki Çocuklar (*Kids Behind Bars*): 2005)

^{viii} Çocukların kanunla ilişkili hale gelmesini önleme konusunda detaylı bir kılavuz için bkz. Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Kılavuz İlkeleri (Riyad İlkeleri), 14 Aralık 1990 tarihli 45/112 sayılı Genel Kurul kararı; ayrıca bkz. BM Çocuk Hakları Komitesi, Genel Açıklama No. 10 (2007): Çocuklar için Adalet Sisteminde Çocuk Hakları, 25 Nisan 2007, Çocuk Hakları Sözleşmesi/C/Genel Açıklama, fıkra 15-21

^{ix} Bkz. Çocuk Adaleti Göstergeleri'nin Ölçümüne İlişkin Kılavuz, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) ve UNICEF (2006)

^x Bkz. BM Çocuk Hakları Komitesi, Genel Açıklama No. 10 (2007): Çocuklar için Adalet Sisteminde Çocuk Hakları, 25 Nisan 2007, BM Çocuk Hakları Komitesi /C/Genel Açıklama/10, fıkra 30-35

^{xi} Bkz. BM Çocuk Hakları Komitesi, Genel Açıklama No. 10 (2007): Çocuklar için Adalet Sisteminde Çocuk Hakları, 25 Nisan 2007, BM Çocuk Hakları Komitesi /C/Genel Açıklama/10, fıkra 90-95

^{xii} Bütüncül çocuk koruma sistemlerine ilişkin daha fazla bilgi için bkz. UNICEF Çocuk Koruma Stratejisi. E/ICEF/2008/5/Rev.1. (2008)

^{xiii} Bkz. Paulo Sérgio Pinheiro, *Çocuğa Yönelik Şiddet Konulu Dünya Raporu*, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Çocuklara Yönelik Şiddet Araştırması, Cenevre, (2006). Ayrıca bkz. *Sexual Violence in Institutions, including in detention facilities (Cezaevleri ve Gözaltı Merkezlerinde Ceza İnfaz Kurumlarında Cinsel Şiddet)*, İşkence ve diğer kötü, gayri insani, küçük düşürücü muamele ve cezaya ilişkin özel raportör, Manfred Nowak'ın açıklaması(2010)

^{xiv} Özgürlüğünden yoksun bırakılan çocuklara yönelik şiddete ilişkin detaylı bilgi için bkz. İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi ve Genel Sekreter'in Özel Temsilcisi'nin hazırladığı, çocuğa yönelik şiddet, çocuk adalet sisteminde çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi ve bu şiddete yönelik Çocuklar için adalet sisteminde yer alan tepkileri konu edinen ortak rapor, A/İnsan Hakları Komitesi /21/25 (2012)

Bu materyal, Birleşik Krallık Hükümeti ve UK Aid tarafından finanse edilmiş olsa da, bu durum içeriğinde yer alan görüşlerin Birleşik Krallık hükümetinin resmi politikalarını yansıttığı anlamına gelmemektedir.

Penal Reform International
First Floor 60–62 Commercial Street
London E1 6LT
United Kingdom
Tel: +44 (0) 20 7247 6515 Fax: +44 (0) 20 7377 8711
Email: publications@penalreform.org
www.penalreform.org

Uluslararası Ceza Reformu (PRI), dünya çapında ceza ve ceza adaleti reformu üzerine çalışan bir sivil toplum örgütüdür. PRI'nın Orta Doğu ve Kuzey Afrika, Orta ve Doğu Avrupa, Orta Asya ve Güney Kafkasya'da bölgesel programları bulunmaktadır. PRI'nın aylık bültenini almak için, lütfen <http://www.penalreform.org/keep-informed> adresine kayıt olunuz.

Kurumlararası Çocuk Adaleti Paneli (IPJJ), 13 BM kuruluşundan ve çocuk adaleti konusunda aktif olarak çalışan sivil toplum örgütlerinden oluşan ve çocuk adalet sistemi konusunda teknik tavsiye ve yardım üzerine çalışan bir işbirliği panelidir. IPJJ bültenini almak için lütfen <https://www.ipjj.org/contact-us/> adresine kayıt olunuz.

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), tüm dünyada ve Türkiye'de çocuk haklarının her alanda güçlendirilmesi için çalışan bir Birleşmiş Milletler kuruluşudur. Ayrıntılı bilgi için lütfen www.unicef.org ve www.unicef.org.tr adreslerini ziyaret ediniz.